

Jekabaara

Jamana

Cikela ceman n'a musuman kunnafonissben

Faamuya

Yiriwali

SAN KURA NI HERE KURA BAJU BE BAARA DE LA

Dakun w

- Ne 2 : San kura ni daamu
- Ne 3 : Jolomafenw ka bana
damadow n'u furakécogo.
- Ne 4 -5: Dasens be cogodi Mali
kono?
- Dafu numan soro cogo
- Ne 6-7 : Sanjatesében
- Ne 8 : San kalokow neccenni

- Bamananya te kolankolon ye.
- Ne 9 : Sugokanw koro - Poyi
- Ne 10 : Musow ka jetaa yiriwali
sira
- Ne 11 : Mugudun te barafo sa...
- Ne 12: Farafinna boldlantolatantou
nanaw ka kupu tanko 5nan

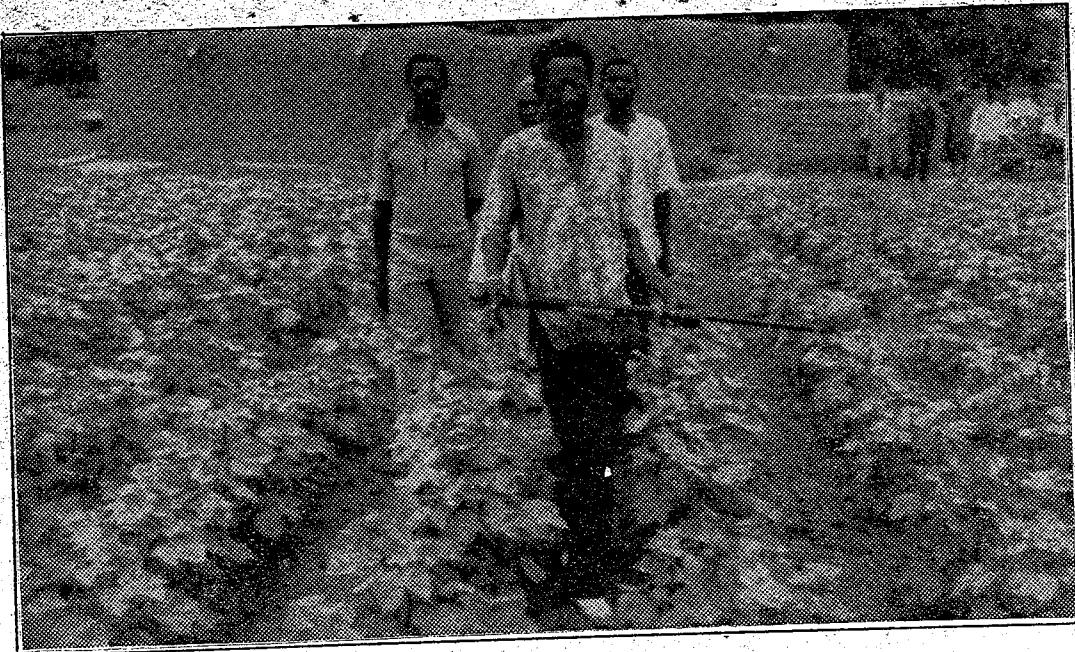
Kalo laadilikan

Tijé ye jiri ye min fara
ka kunan, nka n'a den
nogon fen duman te.
An ka balo tijé kan,
n'o kera an ka
dinénatige b'a kun bo!
Tumani Yalam Sidibe

"Naniya numan ni Kumamugu in si te jamana nafa, fo kelen : WALEYA" (Abdulayi Bari)

San kura ni daamu !

Dow n'an jera ka salon kalo fôc
gintanw ke, ninan olu t'an cero. Dow
ye salon kalo fôc k'u jcsenw kan
kenye ni sabati kono, ninan kalo fôc
be ka temen olu dalen kan bana jugu
dilan kan. O koro te dôwêre ye nin ko :
diné so ye yelmaso de ye. N'a waati
miny i sérabolomin kan, ib'i togolakow
laben ka ben o bolo de ma. Nonté i be
ke jugu sago ye, barisa i b'i kun don
doni de koro o la, i te se min koro,
walima i kundama temenna min tali
kan. 1993 san tiimena anw minnu
nena sa dun, an ka kan ka Ala taanu
o kanma. Nka, an ka kan k'a don ko
baara de be san diya mogo bolo de !

Hörönya sinsinbere ye baara ye

Baara ni baara dörön de ye hörönya sinsinbere ye!

N'y'a mine Kodowari gafesebennaba
do la, n'o ye Bernari Daje ye. O ko :
"Baara ani baara dörön de ye hörönya
semétiyalan ye". An yere ka
maakorow b'a fo ko : "nantan ka
somogow be na duman kasa de men
sigijogonw ka duw kono, nk'u t'a soro
K'a dun". U ko fana ko : Nantan muso
te na duman tobi!"

1994 san daminenan an nena here

la, an be dugawu ke njogon ye Ala k'a
laban an bolo here la. Ala k'an se an
yere koro. Ala k'an ka baaraw sabati
barisa danbe te baarakébali la, tana
te baarakébali la, sago te baarakébali
la. Baarakébali te dôwêre ye
kuliusmugu ko. A be furan-furan ka
ben-a donbaga taafan de ma.
Tubabuw ko : baara lankolon te, nka
maa lankolon de be. An yere ka

maakorô dôw b'a fo ko : Hali n'i ka
baara benna menemene fagali de ma,
o caman faga fo k'u su ton ka sira tige
temenbagaw la, n'o kera u n'a fo ko :
Ee, karisa ka menemenen faga kera
baara ye !

San diya n'a goya be san balobaga
yere de ka baara la. Senekela ka daba
saman a nema forokono, bagangenna
ka baganw kolosi a nebebere ma,
monnikela k'a ka monni ke sariya
kono. Baara bee kebagaw k'u dusu
don u ka ketaw fe. N'o kera, siga hali
doonin t'a la, san be diya ! Jekabaara
kalanbagaw n'a sebenbagaw an'a
kunkan kuma fobagaw bee, an ka ben
kelen ma, ka don da kelen fe, ka boda
kelen fe. Nk'o k'a soro an hakili ma bo
hali don kelenpe ko : tonden-jekulu
walima teri-jekulu barikama ye jekulu
de ye min konomogo kelen-kelen bee
beze a yere koro. Baara de dun b'oke.
An bee ni san kura. An bee ni baara !

Tumani Yalam Sidibe

1993 san kalo tan ni filanan

Jolomafɛnw ka bana damadɔw n'u furakɛcogo

de ma.

masara taamasiyɛn

Ni masara ye kɔnɔ minɛ, kurukuru bɛ ke a turu, a jɛwolo, a sen a n'a fari yɔrɔ bɛe la. A tɛ se ka fosi kunun. Kurukuru ninnu bɛ laban ka ne ta. A jɛwolo n'a nun kɔnɔna bɛ datugu. A bɛ sa tile fila kɔnɔ.

Masara kɛlcogo

Dugu misidogotorɔ bɛ wele ka na "difitoseki" sɔgɔli ke sijɛ kelen san kɔnɔ ani ka "fenikoli" furakise bila u minni ji la. O kisɛ saba bɛ ben litiri kelen ji ma. O kofɛ, ka masara kurukuruw josi ni alikoli yode ye.

3nan bobilenke (kɔkisijozi)

Bobilenke sababu bɛ banakisɛ la min bɛ wele ko : "emeriya tenela". A bɛ sɔrɔ dumuni ni ji minta fe. Ni bobilenke bɛ kɔnɔ do la, n'o ye bo ke kɛnemanw dumuniyɔrɔ n'u jiminyɔrɔ la, obɛ ke sababu ye ka bobilenke bila olu la. Ni kɔnɔ banatɔ kafora ni kɛneman doye, o sen fe, bobilenke bɛ kɛneman in soro.

bobilenke taamasiyɛn

A boji bɛ bilen, a bɛ fɛgenya; a jolow bɛ nɔrɔko bɔla, a turu bɛ je, a bɛ dɛsɛ a kamanw kɔrɔ, a taamatɔ bɛ sunɔgo, a tɛ dumuni ke, a bɛ to k'i nugu, a bobara bɛ nɔrɔko bobilen na, a jɛwolow bɛ jeya. A b'a bali denke la kalo fila kɔnɔ.

bobilenke tangalicogo

A ni bojekɛ bɛe bɛ tanga cogo kelen na. Dugu misidogotorɔ bɛ "anporɔli" forokonin kelen ke u ka dumuni walima u minniji la. O jate minelen don ka ben litiri kelen o kelen forokonin kelen ma. O kofɛ, duguba misidogotorɔ bɛ "sitorowalizoli walima" silifamidini" walima "kinakirini" sɔgɔli ke u la.

- Masara bɛ na k'ata ɔkutɔburukalo la ka taa bila feburuyekalo la.

- Bobilenke bɛ na zuwɛnkalo la fo setanburukalo la.

Shaka Jakite
Buguni balikukanluntigi,
MAKOCI

Siyaka Jakikte

I n'a fo mogow ni baganw, bana caman fana bɛ konow minɛ i n'a fo : bojekɛ, masara ani bobilenke.

1° : bojekɛ taamasiyɛn (pɛsiti awireri)

Konow ka bojekɛ sababu bɛ banakisɛ do la min bɛ wele ko : "enfiliyanza". Ni bojekɛ ye kɔnɔ min minɛ, o bɛ fɛgenya, a jolo bɛ wuli a kan, a tɛ dumuni ke, a bɛ jɛnamini, a farikolo bɛ kalaya fo ka se degere 44 na, a bɛ boji binkenelama ke a ninakili bedegun, a turu bɛ je, a tɛ yelikɛ, a joli bɛ dogoya, a yelema ka telin. Tile fila kono, a bɛ sa.

Bojekɛ tangali

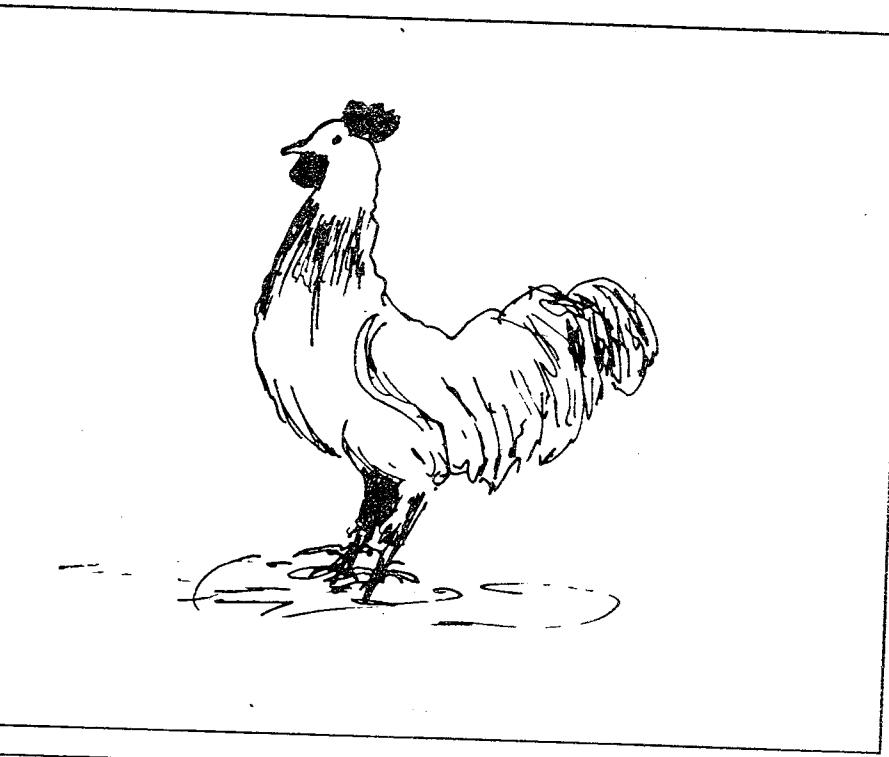
Ni bojekɛ ye minw minɛ, k'olu bo kɛnemanw cɔma. N'a ye minw faga, k'olu su jenin, k'u minniminenw kono ko ni "fenikoli" ye, ka filokisayidi ke u minniji la, ka fenikoli walima gerɛzili ke k'u siyero fiys.

Bojekɛ kɛlcogo

Duguba misidogotorɔ bɛ wele ka na "newikawaki" sɔgɔlike sijɛ fila san kɔnɔ. Sɔgɔliw ni nɔgon cɛ ye kalo 6 ye.

2nan masara (wariyoli)

Masara sababu bɛ banakisɛ la min bɛ wele ko : "pokisi wirili" a bɛ konow kono lasoro ji minta walima ninakili ni dumuni fe. A bana natuma ye ɔkutɔburukalo ni feburuyekalo ye. A katijenni ka bon kosebɛkɔnɔdenninw

Dasene be cogodi Mali kono ?

An kelen ko k'an balimake Mohamed BA ka jemukan n'a ka faranfasiyawkalan Dasene lahala kan MAKOCI maraw kono ani yoro keréenkérénne wérew i n'a fo jene, an y'a naniya ka daseneko kunnafoni dafa. O de sababu la, an y'an sen bo an kono koro ka se Kolokani kafo kuboda dow la (jijeni, kolokani ani Masantola) walasa ka jenini ke daseneko kan. O ma k'a bee ye. An y'an ka ségeségeliw lasé kafo wérew kono i n'a fo Bananba ; kulukoro ... O bee de senfe an y'a kolosiko dasene te yoro-kelenko ye Malikono. K'a ta kayi, fo Gavo, da be sene Mali fan bee. Nka, yoro dow de ta barikalen don ka temen yoro dow ta kan. O tije be kene kan, ka masoro, ni Da be sene Malifan bee fe, a sannifeere keréenkérénne beke MAKOCI doronde fe a kamaw kono. Cikebaárada wére si ma dako k'a kundoni ye. O de kanma, n'a bora MAKOCI mara duguw la ani dugu danmadanmanin wérew, da danmaforo te sene yoro si. A kise be seri-seri joforo walima finiforó jefé. Hali dafu labencogo te kelen ye o yoro tow kono. Nin yoro in na, an nikolokani ka do masalara Dasene cogo kan Kolokani. A ye min fo an ye o file nin ye. An balimake in te mögo wére ye Yiriba Travele ko ka bo namabugu. A ka fotaw file nin ye Daseneko kan u ka dugu n'a lamini duguw kono.

"Da ye suguya fila ye; Da surun, o ye Da duntaye. Da jan, o ye Da fubota ye. Nka mögo dow yere be da jan dun, i n'a fo da surun fana fu be se ka bo cogo min. Daforo keréenkérénne bodgeuw manea ah feyan. A bee ka soro geledo h'a da-fe-dugu dow de kono - fen min y'a doonin - doonin keli ye, o be dugu bee kono. A kise be seri maaw fe u ka joforo dannidingew ni jognocé walima u ka finiforocé. Fini kan waati b'a soro a ma se folo. N'a sera waati min na (Da), i b'a fana kan ka taa a ton jognon kan. N'a jara, i b'a

konkon k'a fuguri n'a feerew bo a la. A kala jalan o de be ceci fila ye ka taa a bila ko jabali ji la. A be tile 3, tile 4 fo kunnogon kelen soro o la. O de kofe i b'a labo ji la k'a fu bo. I b'o fu o kakan faranin sen ka bo a la ka soro k'a ke jurukise ye. (sirilijuru walima dajojuru). Nintun y'an balimake Yiriba Tarawele ka fota ye Dasenekokan. An ka nininiw dun y'a jira an na ko Dasene be nin lahala de la yoro bee fana MAKOCI ni jene mara ani yoro kelen-kelen wérew kofe.

Geléyaba be Dasene na bi min sinsinbolow ka ca. Nka an da bëna se bolo fila de ma. Ofoloye manabore n'a gaariw ye (manabore juru); Dafu be ke fen o fen o fen ye, ofana be k'o ye Mali kono yan). Ofenw te doweré ye bore ni juru'ko. Nka, n'i y'a jateminé, i b'a soro manabore soro ka nognon haali ni Dafu ye. Manabore dabala b'ankajamana kono yan, min b'o bayirika dilan san o san bore lakotigiw kanma dugu baw ni dugu misenw bee kono. O da balida o y'an balimake Mamadu Sada Jalo ta ye : O bee kofe, i n'a fo an y'a fo sanfe cogo min, n'a bora MAKOCI maraw konona na, sannifeere sira si sigilen te sen kan dafu kanna Mali Kono.

Fen min ye geléya sinsinbolofilanay ye, o be da surun kunkan. Ale min be cike a sogo (feere) Dunnin kanma. Dakumana këbaga be ka dogoya ka t'a fe Mali kono (yoro ma bo yoro la). Bibi in na "dabilennin" dutelama de wulibaga ka ca ni "da na" tobi

gadonmuso haké ye.

Kunceli

Fentuma sebalit karaba. Nka fen min fana tuma ma na se, latemencogo t'la de ! Dasene ye fen ye min n'an ka adamadenya josirawbejognon na. Nka dije taabolo kuraw fana ka yelembabolow be kene kan. u be kene kan an ka dunfenw la ; u be kene kan an ka magonéménénw la ; u be kene kan hali an donfini w la. N'a yere tun y'a soro Dafudabalida (SOMASAC) mir, b'an bara yan (San) k'o tun ka ko kera sabatiko ye, o tun be maa hakili sigidooñin Nka, o "kono kuya" labanna cogo min na, o de be do fara an ka dusukasi kan dako la, an ka jamana kono. An bee dun b'a don ko ni kow tora cogoya kelen in na, dasene, hali n'a ma dabila an fe yan, caman de be bo a la de. o koro masurun b'an ka suguw kono bi. A kera duguba-kono-sugu ye o, a kera dugu-misen-kono-sugu ye o, manabore haké de ka ca ni dafubore ye. Awa hali ni dafujuru ka ca doonin haké la, ni manaçaarijuru ye, san o san de do be bo furance la ka t'a fe. Fen min ye dafu lalagacogo wérew ye (kunna mesi ...) o dabala t'an fe yan. Awa foyi t'a jira an na k'o bëna sigi sen kan yan ka masoro "jamana-kono-mugu ka ca wugu la" !

Nin bee de kanma an b'a foko "anw waati bee sigiñgon da" to an ka je la, haalin'itogolako jenabobaga ka dogon hali bi. Don be don kan awa don wére b'o kan.

Dafu juman soro cogo

An be se ka dafu juman soro ni baarasen dow ani bee re danmado matarafali ye.

- Halibi an be baarasen koro de kan ani ladala feere koro. Nka u rokurayara ka ben yiriwa hukumu ma.

Olu ye ninnu de ye
1- da tigeli

2- dafu latoliyojo labenni

3- dafu yere labencogo

4- dafu lasagoncogo sanni sannifeere ce.

Tigeliw

I- Da tigeli

Dafu yere tigecogo

Tigeli : O ka kan ka ke da feerema.

MAKOCI KUNNAFONI

O ka kankaka ke ka ben feere duurunan waati ma.

Munna?

- a) dajiri be geleya
- b) koli ni latolili be geleya ka t'a fe
- c) dafu be bonya ka t'a fe.

Da tigeli be ke fo santimetere 5 ka bɔdaju la duguma (bolonkɔninden fila nogon dayoro ka soro tigejoro ni dugumana ce).

Bulu labinni : Da tigelen ka kan ka to foro kono, tile 3 fo tile 4 k'u ferefer sanni u kafoli ce nogon na.

Da kafoli nogon na

Dakalaw be rotomɔn ka bɔnogon na ka be u kalitew ma ani k'u siri-siri nogon na kooli-kooli 20 santimetere 20 fo santimetere 25.

Kɔlsili: Ni siri-sirili in kera dɔrɔn, dakalaw ka kan ka lase koliyoro la.

II- Dafu latoliyoro labenni

Da latoliyoro in ka kan ka surunya kosebe daforo la walasa k'a donnini nogoya kosebe. Wotoro ka kan ke ka da donni walasa ka baara nogoya. Wotoro ka kan ka ke ka da donni walasa ka baara nogoya. Tolidinge (jima) ka kan ka dunya ni santimetere 50 ye fo metere 1 ni tila. Dasiriw man kan ka da bogø kan.

- ji ka se santimetere 10 ma dasiriw sanfe
- dasiriw ka labanban berew la walasa u kana fogon ji kan walima ka taa woyo fe.
- dasiriw kana don bogø la.

Ji sigiyorow labencogo

A wajibiyalen don Holandi jamana ka demenfenw ka labaara walasa ka baarabolo (ji dagayɔrɔta) 40 bolodalenw lawaleya dasene layiriwali kanma. O siratge la :

- kow labenni be sifile
- ji basigiyorow kɔrow be lafere
- ji minebalanw be dilan
- dalaw be laben
- dalaw kono be laben ka soro tijeni ma don u kono dugukolo la.
- ka ji laseyɔrɔw laben ka don dalaw

kono.

- da latoliwaati b'a ta kalo 8n tile 15 la fo ka se kalo 1 laban ma.

* k'a damine kalo 8n tile 15 ma ka se kalo 11n tile 1 ma. O ye da telinw ka waati ye. (B-G 52)

* k'a damine kalo 10n tile 1 la ka se kalo folo laban ma. O ye da sumanmanw ka waati ye (T,H,S-URENA).

III- Dafu labencogo

Latolili ye baara de ye min bena ni dafu-ni dakala boli ye nogon na.

O latoli waati ye :

Latolili waati hake dulonnen don ji funteni cogoya la (degere 30).

- a dulonnen don ji yere cogoya la.

- a dakalaw cogoya fana b'a la (kala kene walima kalajalan).

- dakalaw barika fana b'a la.

Latoli waati b'a ta tile 7 fo ka se tile 30 ma.

- kalo 9n kono : tile 7 walima tile 10

- kalo 11 ni kalo 12n kono : tile 20 walima tile 30.

Kɔlsili

A dow be se fo tile 45 ma. O be danni-joona nafa de jira.

Ladala latolili rɔkurayalen

- waati folo : dasiriw labenni (kalakene sugandilenw).

- waati filan : ka da labotoliging kono k'a bila ji la sannitolili ka se a dan na.

waati sabanan: ka dafu fara ka bo a kala la

waati naaninan : ka dafu faralen o bila tolidinge kono kòkura walasa ka tolili lase.

waati duurunān : dafu koli

- waati woɔrɔnan : dafu lajali n'u farafarali.

Daforo tari 1 min be dafu kilo 850 di, o be ben :

- dakalakene toni 20 ma (hake 4% nogon)

- dafu farama kene toni 6 (hake 14% nogon)

IV - Dafu lasagonni sanni sannifeere waati ce

Walasa ka dafu n'a kalite numan to, maben danmado ka kan ka ke :

- A kana bila sumamayayoro la.

- Ka dafu meleke nogon na lajalen ka ne

- Ka dafu meleke camanfara nogon kan

- Sanji kana a soro.

- K'a tanga bubagaw ma

- K'a tanga tasuma ma

V - Da be ke mun ni mun ye?

- A be ke juruw ye

- A be ke dafuborew ye

- Abe ke kɔɔrikoloma lasagonborew ye

- A be ke somasiri tapiw ni donfiniw ye.

- A be ke sebenfura numanbaw kerènkerènnennye.

- A be ke bagan lamarayoro ladilanfen ye

- A be ke bagandumuni ye.

- A be ke musow ka kunnamesi ye.

- A be ke tobilidɔgɔw ye (ba-fila-ce yɔrɔ la)

- A be kabakuru nonabila dugukolonon kunbenba raw la (dakalabal). (Aw be se k'o misaliw ye san dasene layiriwa baarabolo la n'o ye "CLAE" ye.

Da suguya min be wele ko T-H-S, o buluw n'a kisew be don adamaden ka balo dunta la.

Nin y'an balimake Mohamfd Ba ka nefoseben bayelemanen ye, a ye min ke dasene taabolo n'a nafaw kan Sikaso, 1990 san kalo 11n tile 10

Welekan: Anb'a nini MAKOCI mogɔ faamuyalenfe uk'andemen niseben in kɔnɔkɔw labenni ye, n'a kera ko fili sɔrɔla bayelemani yɔrɔdola. Ka masor den be bin a tabaga de bolo. O kanma u be se ka batakiw ci an ma. N'o kera an ka lajini be semenciya, n'o ye cikelaw nafa kunnafoniw dili y'u ma u ka baaraw lasabatisiraw n'a feerew kan.

Jekabaara sebenjekulu

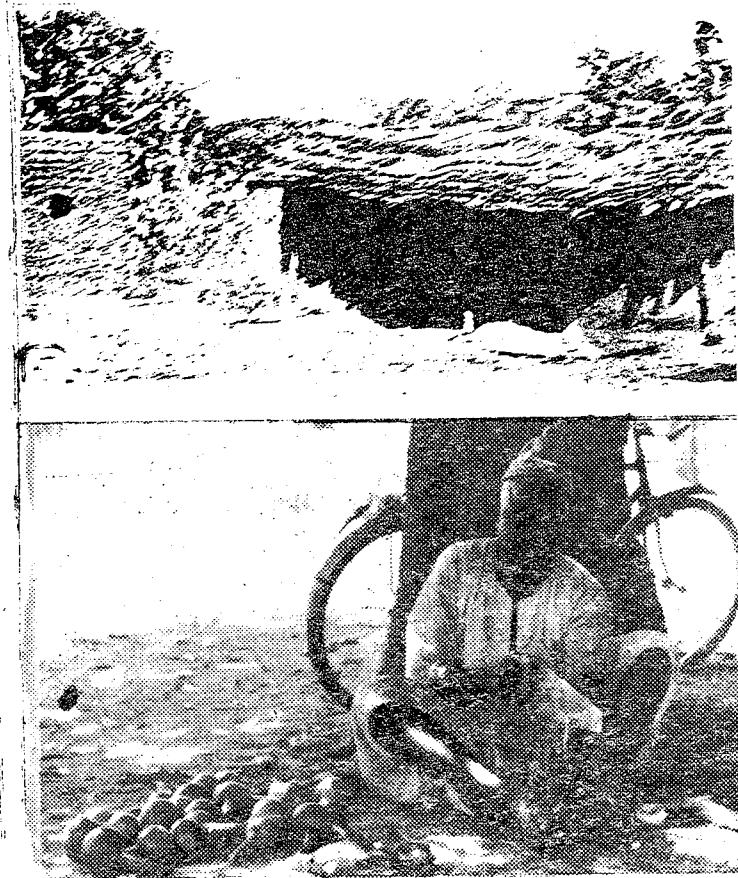
jeckabaaka

Jamone

Cikcia cuman n'a musoman kunnafonischem

Donw	Zanwuye-kalo	Farafin-kalo
Sibiri	1	18
Kari	2	19
Ntenen	3	20
Tarata	4	21
Araba	5	22
Alamisa	6	23
Juma	7	24
Sibiri	8	25
Kari	9	26
Ntenen	10	27
Tarata	11	28
Araba	12	29
Alamisa	13	30
Juma	14	1 Kolinkolin
Sibiri	15	2
Kari	16	3
Ntenen	17	4
Tarata	18	5
Araba	19	6
Alamisa	20	7
Juma	21	8
Sibiri	22	9
Kari	23	10
Ntenen	24	11
Tarata	25	12
Araba	26	13
Alamisa	27	14
Juma	28	15
Sibiri	29	16
Kari	30	17
Ntenen	31	18

Donw	Fburuye kalo	Farafin kalo
Tarata	1	19
Araba	2	20
Alamisa	3	21
Juma	4	22
Sibiri	5	23
Kari	6	24
Nteten	7	25
Tarata	8	26
Araba	9	27
Alamisa	10	28
Juma	11	29
Sibiri	12	1 Makono
Kari	13	2
Nteten	14	3
Tarata	15	4
Araba	16	5
Alamisa	17	6
Juma	18	7
Sibiri	19	8
Kari	20	9
Nteten	21	10
Tarata	22	11
Araba	23	12
Alamisa	24	13
Juma	25	14
Sibiri	26	15
Kari	27	16
Nteten	28	17

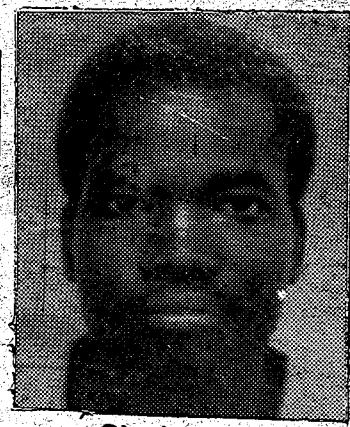
Donw	Zuwen kalo	Farafin kalo
Araba	1	21
Alamisa	2	22
Juma	3	23
Sibiri	4	24
Kari	5	25
Ntenen	6	26
Tarata	7	27
Araba	8	28
Alamisa	9	29
Juma	10	1 Werijebe
Sibiri	11	2
Kari	12	3
Ntenen	13	4
Tarata	14	5
Araba	15	6
Alamisa	16	7
Juma	17	8
Sibiri	18	9
Kari	19	10
Ntenen	20	11
Tarata	21	12
Araba	22	13
Alamisa	23	14
Juma	24	15
Sibiri	25	16
Kari	26	17
Ntenen	27	18
Tarata	28	19
Arab.	29	20
Alamisa	30	21

Donw	Zuluye kalo	Farafin kalo
Juma	1	22
Sibiri	2	23
Kari	3	24
Nteten	4	25
Tarata	5	26
Araba	6	27
Alamisa	7	28
Juma	8	29
Sibiri	9	30
Kari	10	1 Kerifogo alamni
Nteten	11	2
Tarata	12	3
Araba	13	4
Alamisa	14	5
Juma	15	6
Sibiri	16	7
Kari	17	8
Nteten	18	9
Tarata	19	10
Araba	20	11
Alamisa	21	12
Juma	22	13
Sibiri	23	14
Kari	24	15
Nteten	25	16
Tarata	26	17
Araba	27	18
Alamisa	28	19
Juma	29	20
Sibiri	30	21
Kari	31	22

Donw	Uti kalo	Farafin kalo
Ntenen	1	23
Tarata	2	24
Araba	3	25
Alamisa	4	26
Juma	5	27
Sibiri	6	28
Kari	7	29
Ntenen	8	1 Kerifogoba
Tarata	9	2
Araba	10	3
Alamisa	11	4
Juma	12	5
Sibiri	13	6
Kari	14	7
Ntenen	15	8
Tarata	16	9
Araba	17	10
Alamisa	18	11
Juma	19	12
Sibiri	20	13
Kari	21	14
Ntenen	22	15
Tarata	23	16
Araba	24	17
Alamisa	25	18
Juma	26	19
Sibiri	27	20
Kari	28	21
Ntenen	29	22
Tarata	30	23
Araba	31	24

Dcnw	Setan ka
Alamisa	
Jurna	
Sibiri	
Kari	
Nteten	
Tarata	
Araba	
Alamisa	
Juma	
Sibiri	1
Kari	1
Nteten	1
Tarata	1
Araba	1
Alamisa	1
Juma	1
Sibiri	1
Kari	1
Nteten	1
Tarata	2
Araba	2
Alamisa	2
Juma	2
Sibiri	2
Kari	2
Nteten	2
Tarata	2
Araba	2
Alamisa	2
Juma	3

'UBABUKALOW NI BAMANANKALOW SAN JATE SEBEN 1994 SAN KONO'

Siyaka Jakite,

Donw	Marisi-kalo	Farafin-kalo
Tarata	1	18
Araba	2	19
Alamisa	3	20
Juma	4	21
Sibiri	5	22
Kari	6	23
Ntenen	7	24
Tarata	8	25
Araba	9	26
Alamisa	10	27
Juma	11	28
Sibiri	12	29
Kari	13	30
Ntenen	14	1 Tarani
Tarata	15	2
Araba	16	3
Alamisa	17	4
Juma	18	5
Sibiri	19	6
Kari	20	7
Ntenen	21	8
Tarata	22	9
Araba	23	10
Alamisa	24	11
Juma	25	12
Sibiri	26	13
Kari	27	14
Ntenen	28	15
Tarata	29	16
Araba	30	17
Alamisa	31	18

Donw	Awirili-kalo	Farafin-kalo
Juma	1	19
Sibiri	2	20
Kari	3	21
Ntenen	4	22
Tarata	5	23
Araba	6	24
Alamisa	7	25
Juma	8	26
Sibiri	9	27
Kari	10	28
Ntenen	11	29
Tarata	12	1 Taraba
Araba	13	2
Alamisa	14	3
Juma	15	4
Sibiri	16	5
Kari	17	6
Ntenen	18	7
Tarata	19	8
Araba	20	9
Alamisa	21	10
Juma	22	11
Sibiri	23	12
Kari	24	13
Ntenen	25	14
Tarata	26	15
Araba	27	16
Alamisa	28	17
Juma	29	18
Sibiri	30	19

Donw	Me-kalo	Farafin-kalo
Kari	1	20
Ntenen	2	21
Tarata	3	22
Araba	4	23
Alamisa	5	24
Juma	6	25
Sibiri	7	26
Kari	8	27
Ntenen	9	28
Tarata	10	29
Araba	11	30
Alamisa	12	1 Kerimano
Juma	13	2
Sibiri	14	3
Kari	15	4
Ntenen	16	5
Tarata	17	6
Araba	18	7
Alamisa	19	8
Juma	20	9
Sibiri	21	10
Kari	22	11
Ntenen	23	12
Tarata	24	13
Araba	25	14
Alamisa	26	15
Juma	27	16
Sibiri	28	17
Kari	29	18
Ntenen	30	19
Tarata	31	20

uru	Farafin-kalo
25	
26	
27	
28	
29	
30	
1 Nkeresa	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	
11	
12	
13	
14	
15	
16	
17	
18	
19	
20	
21	
22	
23	
24	

Donw	Okutoburu-kalo	Farafin-kalo
Sibiri	1	25
Kari	2	26
Ntenen	3	27
Tarata	4	28
Araba	5	29
Alamisa	6	1 Jifin
Juma	7	2
Sibiri	8	3
Kari	9	4
Ntenen	10	5
Tarata	11	6
Araba	12	7
Alamisa	13	8
Juma	14	9
Sibiri	15	10
Kari	16	11
Ntenen	17	12
Tarata	18	13
Araba	19	14
Alamisa	20	15
Juma	21	16
Sibiri	22	17
Kari	23	18
Ntenen	24	19
Tarata	25	20
Araba	26	21
Alamisa	27	22
Juma	28	23
Sibiri	29	24
Kari	30	25
Ntenen	31	26

Donw	Nowanburu-kalo	Farafin-kalo
Tarata	1	27
Araba	2	28
Alamisa	3	29
Juma	4	30
Sibiri	5	1 Kungoje
Kari	6	2
Ntenen	7	3
Tarata	8	4
Araba	9	5
Alamisa	10	6
Juma	11	7
Sibiri	12	8
Kari	13	9
Ntenen	14	10
Tarata	15	11
Araba	16	12
Alamisa	17	13
Juma	18	14
Sibiri	19	15
Kari	20	16
Ntenen	21	17
Tarata	22	18
Araba	23	19
Alamisa	24	20
Juma	25	21
Sibiri	26	22
Kari	27	23
Ntenen	28	24
Tarata	29	25
Araba	30	26

Donw	Desanburu-kalo	Farafin-kalo
Alamisa	1	27
Juma	2	28
Sibiri	3	29
Kari	4	1 Kungodibi
Ntenen	5	2
Tarata	6	3
Araba	7	4
Alamisa	8	5
Juma	9	6
Sibiri	10	7
Kari	11	8
Ntenen	12	9
Tarata	13	10
Araba	14	11
Alamisa	15	12
Juma	16	13
Sibiri	17	14
Kari	18	15
Ntenen	19	16
Tarata	20	17
Araba	21	18
Alamisa	22	19
Juma	23	20
Sibiri	24	21
Kari	25	22
Ntenen	26	23
Tarata	27	24
Araba	28	25
Alamisa	29	26
Juma	30	27
Sibiri	31	28

Bamananya te kolankolo ye

I n'a fo n tun y'a fo Jekabaara boko 93nan na ko hadamaden bee n'a doolo don, ko doolo bee fana n'a bo waati don.

I n'a fo hadamaden be bange ka ben tile wolonwula in do lakelen ma cogo min na, doolo kelen-kelen fana bee n'a bangedon don, a kelen kelen fana bee n'a bowaati don (kari, ntenen, tarata, araba, alamisa, juma, sibiri). Nin don in kelen kelen na, hadamaden doolo be bange sawura saba la, su ni tile kono i n'a fo lere waati 24 kono.

Dow be yen, olu doolo be bange sine naani lere 24 kono, nka bowaati saba de be mako ne mogo ye.

Ntenen, araba ni sibiri de taw be bo sine naani.

Doolow boli sawura saba file nin ye.

- boko folo, u jeman be na ; boko filanan, u finman be na ; boko sabanan na, u negenman be na.

- hadamaden doolo jeman bowaati de y'a ka dinelatige nen furaw baaraw an'a sarakaw boli waati ye.

- hadamaden doolo finman bowaati la, ni mogo y'a dabali walima k'a bon korote la, o be ke a tigi sababu ye.

- hadamaden doolo negenmanw bowaati y'a ka banaw fura bowaati

ye.

Hadamaden kelen-kelen bangedon doolo togo file nin ye :

- karidonnaden doolo togo ye ko : sensu ;

- nteneendonnaden doolo togo ye ko : gamaru ;

- taratadonnaden doolo togo ye ko : mariyeki

- arabadonnaden doolo togo ye ko : utaridu

- alamisadonnaden doolo togo ye ko : musitarii

- jumadonnaden doolo togo ye ko : zuhurati

- sibiridonnaden doolo togo ye ko : zuhalii

Mogo bangedon kelen-kelen doolow togo n'u jiri n'u makone waatiw katimu file nin ye.

i bange-don	i doolo togo	i bangedo n jiri togo	i doolo jemanw bo waati	i doolo finma bo waati	i doolo negennegema bo waati
Kari	sensu	nkunje	su lere 11nan ni 12nan	sogomada lere 6nan ni 7nan	tile lere 13nan ni 14nan
Ntenen	garamu	zaban	wulada lere 7nan ni 8nan	sogomada lere 2nan ni 3nan	sogomada lere 9nan ni 10nan
Tarata	marifeki	nere	su lere 10nan ni 11nan	sogomada lere 5nan ni 6nan	tile lere 12nan ni 13nan
Araba	utaridu	tutu	wulada lere 6nan ni 7nan	sogomada lere 10ni 2nan	sogomada lere 8nan ni 9nan
alamisa	musitarii	joro, cetoro, celelema.	su lere 9nan ni 10nan	sogomada lere 4nan ni 5nan	sogomada lere 11nan ni 12nan
Juma	zuhurati	mana	ka bo su lere 12n na fo sogomada lere 10 la.	sogomada lere 7nan ni 8nan	tile lere 14nan ni 14nan ni 15nan
sibiri	zuhali	karo	su lere 8nan ni 9nan	sogomada lere 3nan ni 4nan	sogomada lere 10nan ni 11nan

San kalokow nedonnini

Tubabu san ye kalo tan ni fila ye cogo min, bamanan san fana ye kalo tannifila ye o cogo kelen na.

o kalow togo file nin ye :

taranin

taraba

kerimajo

werijeve

kerifogojalanni

kerifogoba

nkeresa

ji fin

kungoje

kungodibi

kolinkolin

makone

Bamananya te ko lankolon ye i n'a fo a sebenna jekabaara boko 93 nan ne 7 la cogo min, nin fana ye taamashen dowyeminnu be bamanan

demen k'a kuntaafanwa ka dinelatige la, a mana minw ye nin taamashen kono, n'a y'olu ke i n'a fo taamashen y'a jira cogo min, o caman be ben sabaaba ma.

taamashen folo minnu be jekabaara boko 93 ne 7 la, o folo be wele ko laturu. Filanan be wele ko labitaaniw.

Nin boko in na aw ne be taamashen minnu na, o folo be wele ko : kalajan.

Filanen be wele ko cebisaba

Olu de file nin ye.

Siyaka Jakite,

Buguni MAKOCI balikukalan kuntigi

Kunnafoni

Anb'a ladonniya ko sanjateseben min be jekabaara boko in kono (ne 6 ni 7), o y'an balimake Siyaka Jakite de ka baara ye. An taanuni ka kan ka masoro a ye ninini lakiika ke tubabukalow ni bamanankalow ka **kafonogonyasiraw** la. An ka bamananke Siyaka Jakite, emin ye Buguni MAKOCI cikekafo balikukalankuntigi ye, i ni baara - i na ko ne nini !

Sugokanw koro

- 1- N'i sugora sokurajlaw la, o koro ye k'i bëna sukoya ke.
- 2- N'i sugora k'i tununa, o koro ye sukoya ye.
- 3- N'i sugora k'i be nimakaran na, i bëna dö cen ta o waati la.
- 4- N'i sugora ntalon na, o ye janfa ye.
- 5- N'i sugora k'i minëna, o ye walenumandönbaliya ye.
- 6- N'i sugora sordasiw la, i b'o waati bolokolonya ke.
- 7- N'i sugora k'i ni wulu kelera, o ye subagaw wulilen y'i nofè.
- 8- N'i sugora so la ji la, o ye jinesonda ye.
- 9- N'i sugora k'i ni fali kelera, o fana ye subagaw ye.
- 10- N'i sugora jikeneba la, o ye jinesonda ye.

K'an ben boko were !

Siaka Jakite

Buguni MAKOCI cikekafo balikukalan kuntigi

kalajan							
'	oo		(-	!'	+
marise	nomisa	jibine	tamakala	katı	terese	kumaribine	maromaro
M	yarase		sabu	C	telemisen	V	yaramine
"	karalan	((jibirise)	terebine	V	sike
1 ni 2 ye namisa ye 2 ni 1 ye kumarise ye 1 ni 1 ye jibirise ye 2 ni 2 ye sike ye				}}			
cebisaba							
oooo o o oo oOo oo o							

Poyi

Hine

Hine ye mun ye?

Hine ye jiri ye!

Hine ye tamaseere ye.

I b'a jiri turu.

I be sigi a suma na.

I den be sigi a suma na

Jon b'a turu?

Hörön de b'a turu

Jönnin kunnandi b'a turu

Jon b'a jiri den dun ?

Hörön de b'a jiri den dun.

Hine ye mun ye?

Hörönya tamasiyen don !

Hadamadenya tamasiyen don.

Wa an ka hine nogon na

Keferi Lasina Damele
Jebe dugu ton ciden don Bobola.
Zangaso, kafoyiriwatön Zebala
cikekafo

Taanunisaben

n'ale ye Kungoba kafoyiriwatön kuntigi ye. An be don min na i ko bi, Kungoba min file ñenan cikekafo kono, o Yaya de kera sababu ye ka kalan yeelen mëne Zijangolodugu 1989 san. Ne Inza fana ye ncesirijala ke wolonwula ye, an jera ka bere ta ka kunfinya gen

ka bo dugu kono, fo ka kilometre 13 soro ! Ni kartaa a bila Wataralakaw fe Zeguwa, ka taa soro Abulayi Watara ni Zumana Watara be yen. Olu ye kunfinya genbere minë anw bolo, ni k'a-gen ka yelen u ka dugu koren fe. Ala ni Kadiru Male barika la, n'ale ye Zayerikuntigi ye Lofige, sene taabolo numan ma ke anw miirinanko ye bi. Ale de tun b'a fo anw ye ko kunfesene

waati temenna. Ko ni "Bala fila sara kungo kono, n'i y'a ye kungotigiya ma se jugunin ma, ko jugunin ye dangato ye". Ne Inza ka jateminne na adamadenw ka soro dulolen don nogonna.

Dondosanjiba binna samijedonda fe, senekela wulila ka dababa ta ni ka kule. Dimogo fana wulila ka kule.

Dugumene fana wulila ka kule. Senekela yedimogoninko kosanjiba binna ne nisondiyara ni ka kule, edun kulela munna? Dimogo ko ne fana kakan ka nisondiya ke, ne b'a don ko sanjiba min binnene file nin ye, e bena senekel nisondiya la fo k'i yere tige ni dababa ye, ne be n balo soro o joli la. Dimogo ye dugumene nininka ko e

fana kulela munna? Dugumene ko ne fana nisondiyalenba don ko ni senekela y'a yere tige ni dababa ye, n'i y'i sigi o joli kan a b'i faga, ne be e su ta ka don n ka digen kono. Ne nin ka denbaya b'i dun Ala ni sanjiba barika la.

Inza Kulibali
Zijangolodugu duguyiriaton,
Kajolo cikekafo

Musow ka netaa yiriwali sira

San 1993 kalo 12nantile 9 an'a 10, musow ka netaa yiriwali kalan do kera Kebila, Kolonjeba cikekafo la, Buguni MAKOCI mara kono. Kalan in kuntaala tun ye tile fila ye. Kalan in jesinnen tun be MAKOCI ka baarakelaw yere ma, minw ye :

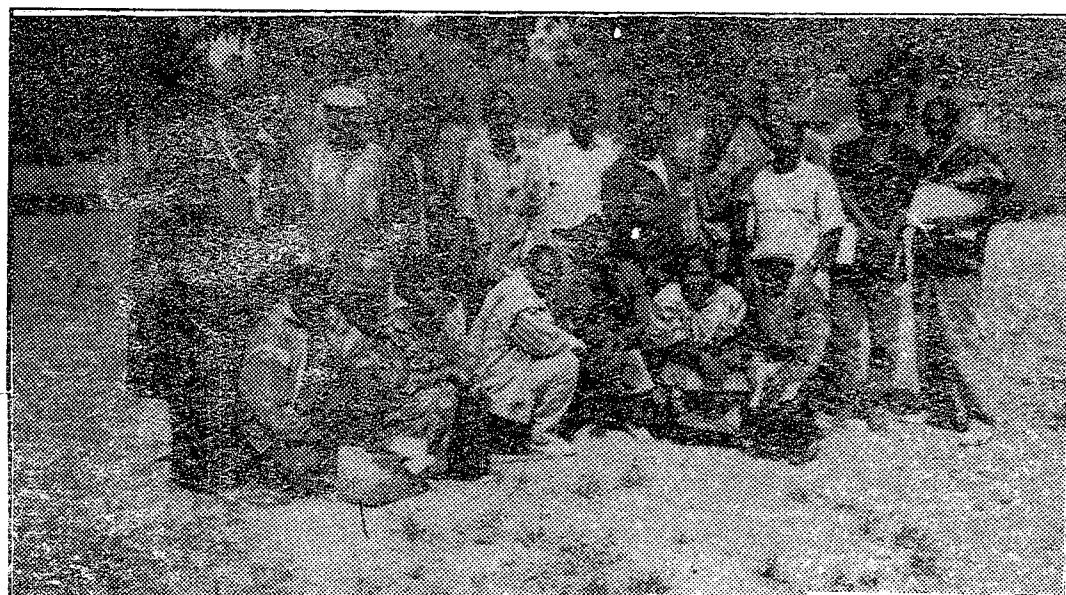
- Kafoyiriaton kuntigi : 5
- Balikukan kafo kuntigi: 4
- Lamin cikebolelo kuntigi: 4
- Cikebolofara kuntigi : 3
- Cikekafo muso kuntigi: 1
- Makocifeere kalansokaramogo: 1

Baarakela kalanden mum'e : 18

Kalan in jemogoya tun be Buguni MAKOCI mara feere kalan bolokuntigi bolo, miny'an balimake Mamadu Jalo ye, ka fara Buguni mara musow ka netaa yiriwali sira kuntigi fila kan, minw ye : madamu Jalo Jeneba Sisuma, ani madamu Sunbunu Lala Diko ye.

Kalan kun : Ka donniya soro luso jekuluw labenni n'a taama cogo kan an ka duguw kono.

Kalan in keria kene min kan, o tun ye jogondafakene ye karamogo ni kalandenw ee

*Kalan in kera kene min kan,
o tun ye jogondafakene ye karamogo ni kalandenw ee*

olu file:

1° - ka musojekulu numan tulomanw an'a sariyaw don.

2nan - ka jogonye latige cogow don.

3nan - ka musow ka netaa sabatili sira waleya duuru don minnu file:

- Waleya folo : ka musow haminankow don, ka jama haminankow woloma.

- Waleya filanan : ka gelayaw segesegé k'u faamuya, ka haminankow segesegé k'u faamuya.

- Waleya sabanan : ka feere jini haminankw la ani ka sababu juguw kelé

- Waleya naaninan : kabaaraketaw boloda, k'u waleya, k'u kolosi.

- Waleya duurunan : ka baara kelenw kiime. Kalan in kuncera ni welekan ye ka jesincewma, uk'a don ko nimusow ka netaa ma sabati, cew ka netaa sira be nagasi.

O la sa n balinacew, n balima musow, an be ka fara jogon kan, ka hadamadenya netaa sabatian ka Mali ba in kono. Kalan in nogonna werewbe ko fe.

**Majine Mahamani Sisuma
Boyi ZAERI kuntigi**

Mugudun te baraf sa, bolo bee n'a dayoro don

1992/1993 ntolatansan, dugubaw ni kafow, farikolonenajelaw mankan menna haali. Kia ta Mali kupuda ntolatanw la, ka temen "jana wooro" gintanw fe, ka se Malibolola ntolatan kupuba ma, k'a n'a bila Bamakomara 6 denmisew ka jenaje labennenw la, haramu donna farikolonenajelaw kanubagaw ni jenafin ce.

Sennantolatankew, bololantolatankew, bolikenew, simalankolonya. Kayimara ye boli nogondan do laben, o welekan jaabira Mali seleke naani denmisew fe. Segu nogondan boli kene fana fara i ko lahaba belon, Gao ta kerebe te.

Nin farikolonenajelaw kibaru ninmu filelen ko jinemajolen na, a bi ko farikolo jenaje kelen be dugubaw ni kafow doronpe de daamu ye. Togodalamogow ni dugumisenw sigibagaw aw ko di o la?

Jekabaara boko temennenw ka welekanw ma jaabi hali bi mugu-dunte baraf-sa, bolo bee n'a dayoro don!

Siga te djenatige datbensiraw baara keli nafa la. O be kojo kan cogo min na, farikolo bohogonna ni nafa fana ka bon kosebe o cogo kelen na.

Sanjiyeminyeforowma, kungo yeminyeforowma, jenajes y'a de yefarikoloma.

Farikolonenajelaw ye denmisew ka jenafin bo fenw ro bele bele do ye.

Bamanali ko : ko : "ko bore lankolon te jo". O ye tine ye. Nka bore ladonko numan fana b'a men si la dere! Jinidumuniye farikolo lajolan ye ke, nka jenajes y'a lasagolan ye koyi.

Farikolo jenajeli b'a tanga bana misen caman ma. A be joli sanuya ka dusukun ka baara nogoya. A be kolow ni pasaw jo, ani ka ninakilisiraw lakana. O nafa folow kofe, farakolonenajelaw be se ka ke sababu ye, min be dugumisenw, kafow ni sigidaw, magere nogon na, ka donbagaya don denmisew ni nogon ce bolodi-nogon-ma sabatisira do were.

Ninafa kofolen ninnu bee lajelen ko, farikolo jenajes labenko numan y'a danma nafolotiniisira do ye. Bi-bi in na, farikolonenajelaw kera minnu ka nafolotigiya, wali ua togotigiya sababuye, olu te dan ka ban! Ka Salifu Keyita (nidowko domango)

soro o ma ke ni bajanbila waleye, bawoubetaa nogon fe tulon kanma, ka segin o cogo kelen na nogon fe, ni jenajes banna.

Welekan

Ay'anka maakorowtoga tulonkew don laada la. Ka fara an ka jamana donbaw tawkan. Wa ukana dan don nidonkilida danma ma, cesiri ka ke walasa farikolonenajelaw sugu bee do ka ke.

Farikolonenajelaw nafa bonya koson, togodaw ni dugumisen, ce n'a muso, bee k'a cesiri u lasabatili siraw fe,, welewele kana kotige fiyewu.

Kunceli jininkali

An be bataki caman soro duguw ni togodaw mankutuw kan. Nka abada kunnafoni te soro farikolo jenajes kan. Yali olu dabilalen don sa pewu yen wa? A y'a jaabi.

Bakari Sangari

Keneya ni nisondiya kofe, farikolonenajelaw ye nafolotigiya baju do fana ye.

Farafinna bololantolatanton ḡanaw ka kupu tanko 5nan

Joliba musolakaw ka bololantolatanton kelen k'u ni Mali bololantolatanton towce nōgōnkunbenw bée sanfe sara saalon, u ni fasotonjanaya tōgo taar'u cun farafinna musolakaw ka bololantolatanton ḡanaw ka kupu nənaje kene kan, min labenna Senegalijamana fe ninan. Kunnafoni siratigela, ton 4 dōron de ye nənaje in ke. Ka fara Joliba musokaw ka bololantolatantonkan, Senegalifaaba (Dakar) kalansoba ka tōnni Mozambiki jamana ka "Masakene" ni Angola jamana ka "Lokali" bololantolatanton musow tun be kene in kan.

Karidon 1993 san kalo 12 nan tile 21, Joliba musolakaw ni Dakar ka kalansoba bololantolatanton ye nōgōn dere nənaje tile fōlo yere.

O don fasotonjanaya ma foyi je Joliba ye, bawo Dakar kalansoba musow y'u bin ni kuru 70 ye. Tile fōlo nōgōnkunben filanan sanfesara yalonna Mozambikijamana musow je ni kuru 77 ye ka bō Angola musow je kan.

Joliba musolakaw degelibaga (Tijani Si Sar) y'a jira k'u binni kun bora garisegegoya de la kon'otek'ale ka "musow" ye kene tigiya minē u "keleñogonw", na sanga 14 kōnōminw ko Joliba tun be se ka sanfe sara celi dusu bō Dakarkaw haminakow la.

N'u binni kera garisegegoya ye, tile fōlo, nənaje tile filanan, Tijani ka jate la, Joliba musolakaw kera dōnbaga-lafili ye. Okera iko utun ma deliabada ka ntola kerun ka don celu jōseginiñ kōnō u tēgē goya kojugu. Wa

u ka "celu" sira tun labilalen don, i ko sugufiyé sira. O kene kan da, nōgōnkunben sanga fōlo ye Mozambikikawka Masakene sōrokuru 6 la, Joliba ta kuru 1 pe. Wuliko fōlo kun cera Masakene ka kuru 40 kan, Joliba se kera 26 ye. Wuliko filanan, Jenebu Sanogo n'a jēnōgōw ka césiri ma Joliba to laseli bali, ka d'a kan Masakene musow ye dōnsen yelema ka kuru saba-ntola caman kerun celu kōnō. Kēlē-ka-jigin so. Masakene kuru 73, Joliba kuru 44. Nōgōnkunben bann'o kan karidon kalo 12nan tile 26, sanni ḡana-bin-ঘana (Dakar) kalansoba musokakaw ka bololantolatanton ni Mozambiki jamana ka Masakene ka se kene kan, Farafinna bololantolat酮 kupu nənaje laban kadara kōnō, Joliba ni Angola "Lokali" ye nōgōn dere wulatilejan waati joyoro sabanan no fe.

Ni Joliba musolakaw binko temennennw sababu kera garisegegoya ni jawuli ye, joyoro sabanan nofe "kētē" goya bōra fan fila de la.

Fōlo : Joliba ma minecogo si sōro Angola jamana muso ḡana ninnu na (binko fila maloya, walima dōnko dōgoya). O siratigé la, an b'aw ladonniya ko Jenebu Sanogo kelen dōron de tun ye maakōrō ye Joliba musolakaw cēla, tōw bée tun b'u ka jamana kofetaa siipē fōlo de la.

Filan : Tuma min Joliba musolakaw hebekura, ntola barika bonya koson, fere kan u degelibaga bōr'u kōkōrō. Am'a jinik'u hakili lasigi

i n'a fo degelibaga bēc b'a ke cogo min ni digi kēr'u ka degedenw la. A labanna k'a ka denmisēnw papaa. Ko to bée lanogōra. Girin-ka-jo ni pan-kapurutisima Joliba musow kisibinko 4 nan ma Farafinna bololantolat酮 kēnēkan. Angolojamana musolakaw ka bololantolatanton ye tēgē k'u kan ni kuru 63 ye. Joliba se kera kuru 52 ye.

Senegalijamana faaba kalansoba musolakaw ye kupu yaalon ka bō Mozambiki jamana musolakaw ka bololantolatanton je kan.

Farafinna bolontolat酮 kupu in nənajew bannen ko; maa bē se k'a fo ko Joliba ma segin ni fen were ye faamuya ko. Bawo u ka kēnēkanbo 4 bēs kera i ko dugukalan-dan: "tōnōte bēs ye, woosiji surula i ko sanji".

Bakari Sangare

JEKABAARA SEBENNEKULU

Laboli kuntigi
Salif Berte
Sebennekulunkuntigi
Tumanī Yalam Sidibe
Sebennekulumogow
Tumanī Yalam Sidibe
Salif Berte
Bakari Sangare
Sebenyoro orodinateri la
Jamana gafe sebenyoro
Baarakeñogonw
MAKOCI, "OCED", "SNV"
Jensenyorow
MAKOCI, "ODIK", OTIWALE,
"ODIMO"
Labugunyoro
Kibaru
Bōnogonko halō
11 000